

1. KONU

SÖZCÜKTE ANLAM

KONULAR

Çok Anlamlılık

Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam

Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

Söz Gruplarında Anlam

T.8.2.5.

Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.8.2.6.

Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.8.3.5.

Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

T.8.4.10.

Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

1. Serbest dalış, herhangi bir soluma ekipmanı olmadan yalnızca nefesi kullanarak suyun derinlerine dalma sporudur.

Bu cümledeki altı çizili sözcük aşağıdakilerin hangisinde aynı anlamda kullanılmıştır?

- A) Hangi limana varacağını bilmeyen gemiciye derin bir denizcilik bilgisinin faydası ne?
B) Körfezdeki dalgın suya baktığında derinlerde hatıralarımızın durduğunu göreceksin.
C) Bir yandan da derin bir utanç duyuyorum.
D) Ev derin bir sessizlik içerisindeydi.

2. I. Yok olmak
II. Bir işten, görevden ayrılmak, istifa etmek
III. Kendini geriye veya bir yana çekmek

“Çekilmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde numaralanmış anlamlarından herhangi biriyle kullanılmamıştır?

- A) Kuraklıktan gölün suyu çekildi.
B) Yarışmadan çekildi.
C) Arabayı görünce kenara çekildi.
D) Hiçbir zaman müfettişlikten çekilmek niyetinde değilim.

3. “Çıkmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde “olmak, bulunmak, var olmak” anlamında kullanılmıştır?

- A) Bayramın son günü işleri çıkmıştı.
B) Sularda bakteri çıktı.
C) Ekinler çıkmaya başladı.
D) Arkadaşımla sabah yola çıktık.

4. Atatürk, özellikle müzik için yoğun mesai harcamıştır. 1930’lu yıllara damgasını vuracak olan musiki inkılabının en büyük hedefi klasik Türk müziğinin evrensel boyutlarda bir müzik türü hâline gelebilmesi ve çok sesli müziğin Türk halkına benimsetilmesidir.

Bu metinde altı çizili sözcüğün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Kalıcı olmak
B) Ulusa özgü, ulusal olma durumu
C) Bütün insanlığı ilgilendiren
D) Benzerlerinden farklı olan

5. Aşağıdaki numaralanmış cümlelerde “uzak” sözcüğünün sözlük anlamları ve bu anlamlara uygun örnek cümleler verilmiştir.

I. anlam: Arada çok zaman bulunan

Cümle: Uzak bir gelecekte neler olacağı bilinmez.

II. anlam: Eli, gücü veya hükmü yetişmez

Cümle: Sevgililerin birbirine kavuşması gerçekleşmeyecek uzak bir umut olarak gözükür.

III. anlam: Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, irak, yakın karşıtı

Cümle: Muallâ, uzaklardan bir ses duyar gibi oldu.

IV. anlam: Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan

Cümle: Ne iyi! Sizinle birlikte uzak şeylerden bahsedebileceğiz.

Buna göre cümleler numaralanmış anlamlardan hangisiyle uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV

6. “Görmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde “sahne olmak, geçirmek” anlamında kullanılmıştır?

A) Buradan tüm şehri gördüm.
B) Bu ova çok savaş gördü.
C) Hiç param kalmadı, biraz beni gör.
D) Bugün müdürü göreceğim.

7. Bir gündüz olsa belki bu derdi kıracağım
Yoksa bu sensizlikten artık çıldıracağım
Enis Behiç Koryürek

Bu dizelerdeki “kırmak” sözcüğünün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yok etmek
B) Çevirmek
C) Öldürmek
D) Etkisini azaltmak

8. I. İnsanlar, ağaç kabuklarını kaynatıp tedavi amaçlı kullandılar.
II. Sabah fırından aldığım ekmeğin kabuğunu yemeyi severim.
III. Cevizin sert kabuğunu kırmak için hayli uğraştık ablamla.
IV. Kaplumbağaların kabukları, yaklaşık 50 kemikten oluşuyor.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde “kabuk” sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır?

A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

9. I. Bir sıvının üstündeyken içine gömülme
II. Yıkılmak, egemenliği sona ermek
III. Dokunmak, incitmek

“Batmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde, numaralanmış anlamlarından herhangi biriyle kullanılmamıştır?

A) Ona kızgın olduğum için onun her sözü bana batıyor.
B) Yenikapı Sahili’ne demir atmış gemi, fırtına nedeniyle battı.
C) Bu plajda yürürken ayağım sürekli kuma batıyordu.
D) Osmanlı Devleti, Sanayi Devrimi’nin getirdiği gelişmelere ayak uyduramadığı için battı.

10. “Düşmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde,

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün
Gölgene sığındık

dizelerindeki anlamıyla kullanılmıştır?

A) Arabayla kaybolunca bilmediğimiz bir köye düşmüştük, kalacak yer arıyorduk.
B) Bu savaşta binlerce asker esir düşünce ordular, esir değişimine gitti.
C) Babasının askerlik dönemi, tam da 12 Mart Dönemi’ne düşer.
D) Dedemden kalan mirastan bana bu taşlı tarla ile dağlardaki bu makiler düştü.

1. I. Bütün kasaba halkında olduğu gibi bu kadının da üstü başı pejmürdeydi.
 II. Güzel bir haziran akşamında parklarda, sahilde başiboş dolaştık.
 III. Dünyada onun kadar uysal, iyi huylu bir çocuk daha görmedim.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcüklerle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

I	II	III
A) Düzeni olmayan	İş görmeyi, çalışmayı sevmeyen	Çok az konuşan, sessiz
B) Hoş görünmeyen, uyumsuz	Değişme özelliği olan	Anlayışlı
C) Eski püskü, yırtık	Kendi isteğine göre	Başkalarına kolayca uyabilen
D) Değersiz, basit	Kendi isteğine göre	Başkalarına kolayca uyabilen

2. Her sözcük, cümle içinde farklı anlama gelecek şekilde kullanılabilir. www.tdk.gov.tr sitesinde “dikmek” sözcüğünün anlamlarının bir kısmı aşağıda verilmiştir.

dikmek

×

Sözlük seç

Q

ç ü i o ş ü â t o

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK

dikmek, -er (I)

- e, -i** Bir cismi dik olarak durdurmak:
Bir yere direk dikmek.
- e, -i** Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek:
“Boş toprağa bir kuru dikseniz otuz yılda gölge verir.” - **Falih Rıfkı Atay**
- i** Bardak, kadeh, testi vb. kapların içindekini bir çırpıda, bir solukta içmek:
“Doldurmasıyla kadehini dikmesi, gözünü kırpmadan tek yudumda devirmesi bir oluyor.” - **Atilla İlhan**
- e, -i** Beklemek için birini bir şeyin başına getirmek:
“O günden sonra kapıya diktiği bir bekçiye iş çıkışları işçilerin üstlerini arattı.” - **Lâtfiye Tekin**
- e, -i** Top, taş vb.ni dikine havaya atmak.
- e, -i** Yapı kurmak, inşa etmek.

“Dikmek” sözcüğünün anlamlarını araştıran bir öğrenci, TDK’nin resmî sitesinde bazı anlamlarına ait örnek kullanımının olmadığını tespit etmiştir. Öğrenci, bu açıklamalara yönelik örnek cümleler yazmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi öğrencinin “dikmek” sözcüğünün 6 numaralı açıklaması için yazdığı örnek cümle olabilir?

- A) Bu merdiveni yerden kaldırı, duvara dik.
 B) Hakem penaltı verince Rıdvan, topu penaltı noktasına dikti.
 C) Bizim mahallenin aşağısına dev gibi bina dikiyorlar.
 D) Maçı kazanan takımın kaptanı, topu havaya dikti.

3. I. Tatil için burada çok şirin bir yazlık tuttuk.
 II. Tut ki yarışmayı kazandın, büyük ödülle ne yapacaksın?
 III. Burnuna tuttuğu ipek mendilden kolonya kokusu geliyordu.
 IV. Elimizdeki iş yaklaşık iki hafta, bilemedin on gün tutar.
 V. Verdiği sözü tutmuş, derslerinde başarılı olmuştu.

Numaralanmış cümlelerde “tutmak” sözcüğünün hangi anlamlarla kullanıldığı aşağıda karışık olarak verilmiştir.

D Bir yere yaklaştırmak	E Gereğini yapmak, yerine getirmek	F Hizmetine almak veya kiralamak	G Sürmek, zaman almak	H Varsaymak, farz etmek
--------------------------------------	---	---	------------------------------------	--------------------------------------

Buna göre cümleler ve anlamlar aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

	I	II	III	IV	V
A)	E	G	H	D	F
B)	F	D	G	E	H
C)	G	E	F	H	D
D)	F	H	D	G	E

4. Aşağıdaki etkinlikte altı çizili sözcüklerin yay ayraç içinde anlamları verilmiştir. Semiha, verilen sözcüğün anlamının doğru/yanlış olduğunu düşündüğü kutucuklara “+” işareti koymuştur. Her doğru cevap 10 puan değerindedir.

	Cümleler	Doğru	Yanlış
I.	Yavru kedi, annesini izleyerek duvara atlamayı <u>denedi</u> . (bir işe, başarmak amacıyla başlamak, girişimde bulunmak; teşebbüs etmek)	+	
II.	Alaca karanlık <u>çökerken</u> köyün girişinde atlılar belirdi. (bulunduğu yerden aşağı inmek, batmak)		+
III.	Otlakta koyunları otlatan çobandan buralarda olduğunuzu <u>duydum</u> . (işitmek, ses almak)	+	
IV.	Teknoloji konusunda yeni kuşağın yanında her zaman cahil kalmaya <u>mahkûmuz</u> . (zorunda olan, mecbur)		+

Etkinliği bu şekilde çözen Semiha, toplamda kaç puan almıştır?

A) 10

B) 20

C) 30

D) 40

1 ve 2. soruları aşağıdaki cümlelere göre cevaplayınız.

I. Cümle

Konuşmaya dalınca
hatırımdan çıkmış,
markete uğrayacaktım.

II. Cümle

Mayısın ortası
gelmeden erikler,
elmalar çıktı.

III. Cümle

Çocukken ağaçtan
düşünce sağ ayak
bileğim çıkmıştı.

IV. Cümle

Hastalıktan zayıflamış,
elmacık kemikleri
çıkmıştı.

V. Cümle

Çatıya çaktığım
çiviler rüzgârın
etkisiyle çıkmış.

VI. Cümle

Yeni boyanan
sandalyenin boyası
elbiseme çıktı.

1. “Çıkmak” sözcüğü hangi iki cümlede aynı anlamda kullanılmıştır?

- A) I ve IV
B) II ve IV
C) III ve V
D) IV ve V

2. “Çıkmak” sözcüğünün II, IV ve VI. cümlelerde kullanıldığı anlamlar aşağıdakilerden hangisinde doğrudur?

II. Cümle	IV. Cümle	VI. Cümle
A) Oluşmak, olmak	Niteliği sonradan anlaşılmak	Bir sebeple bulunan yerden ayrılmak
B) Ay veya mevsim geçmek	Meydana gelmek	Sıyrılmak, ayrılmak
C) Bitmek, büyümek, sürmek	Görünür veya belli bir durumda bulunmak	Bir şey bulaşmak
D) Yeni yetişip satışa sunulmak	Herhangi bir durumda olduğu anlaşılmak	Bir şeyden bir şey eksilmek

3. Bir kelimenin cümle içerisinde farklı bir anlam kazanmasına yani sözcüklerin birden çok anlamı olmasına “çok anlamlılık” denir.

Buna göre “sürmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerden hangisinde yay araç içinde verilen anlamda kullanılmamıştır?

- A) Hava durumuna göre kar yağışı üç gün daha sürer. (devam etmek)
B) Ameliyat söylenenden çok daha uzun sürdü. (zaman almak)
C) Çok sürmez, bu işten de bir aya kalmaz çıkar. (zaman geçmek)
D) Yüzüne uyumadan önce nemlendirici krem sürerdi. (dokundurmak)

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “tutulmak” sözcüğü “kapatılmak, sarılmak” anlamında kullanılmıştır?

- A) Hastalığa tutulduğu sırada bir fabrikada çalışıyordu.
B) Çok oturmaktan iki bacağım da tutulmuş.
C) Kaçmayı düşündük ancak sokağın iki çıkışı da tutulmuş.
D) Okula gitmek için çocuklara servis tutulmuş.

5.

Emine, Fatma, Selma ve Funda adlı dört arkadaş, bu harfleri kullanarak 5 harfli kelimeler oluşturmak istemektedir. Aşağıda oluşturdukları bu sözcüklerin anlamları ve bazı harfleri verilmiştir:

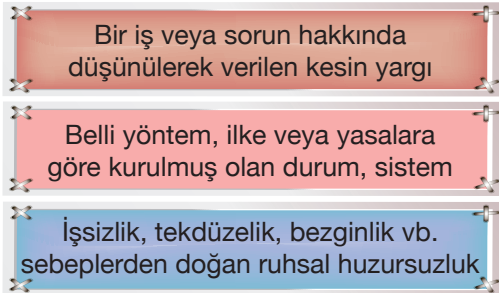
Kişiler	Sözcüğün Anlamı	Sözcüğün Harfleri
Emine	Kesme işlerinde kullanılan, bir sap ve çelik bölümden oluşan kesici araç	I A
Fatma	Deniz kenarında veya derelerde suyun aşındırması ile sivrilikleri kaybolmuş, toprak veya badem biçiminde ufak taş türü	Ç K
Selma	Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı	A L
Funda	Aç olma durumu	Ç K

Not: Her harf sadece bir kere kullanılabilir, aynı harf birden fazla kullanılamaz.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Emine, sözcüğünü oluştururken “L” harfini kullanmamıştır.
- B) Fatma, sözcüğünü oluştururken “B” harfini kullanmamıştır.
- C) Selma, sözcüğünü oluştururken “Ç” harfini kullanmamıştır.
- D) Funda, sözcüğünü oluştururken “I” harfini kullanmamıştır.

6.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu anlamlardan herhangi birini karşılayan bir sözcük kullanılmamıştır?

- A) Suçunu kabullenmek yerine inkâr etmesi, sınırları daha da fazla gerdi.
- B) Köyün özellikle su ve toprak meselelerinin bir düzene konmasını istiyoruz.
- C) Spiker, yarışmacılara sürenin dolduğunu ve kararlarını açıklamalarını söyledi.
- D) Memleketten İstanbul’a dönme saatleri yaklaştıkça içimde bir sıkıntı duyuyorum.

7.

Sinema, senaryo yazımında edebî eserlerden yararlanır. Edebî eserleri bazen olduğu gibi bazen de uyarlayarak seyirciyle buluşturur. Tarihçiler, bazı tarihî olayları aydınlatırken o dönemde yazılmış günlük, anı ve mektup türündeki eserleri inceler. Bu eserlerde anlatılan olaylar tarihin o dönemine ışık tutar.

Bu parçadaki altı çizili sözcükle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Edebî eserleri, sinema, tiyatro, radyo ve televizyonun teknik imkânlarına uygun duruma getirmek; adapte etmek
- B) Bir dilden başka bir dile aktarma, çeviri yapma
- C) Bir yazıya, başka bir yazarın yazısından alınmış parça
- D) Gerçek olmayan olay ve kahramanlardan oluşan eser

SÖZCÜKTE ANLAM

Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam

1. Gemiye kullanan ve kontrol eden kişiye kaptan denir. Kaptanın dışında gemide görevli birçok kişi vardır. Haritacı harita üzerinde geminin rotasını belirlerken gözcü tehlikeleri önceden fark edebilmek için çevreyi izler. Bazıları da düzenli olarak yelkenleri ve halatları tamir eder. Gemidekilere yemek pişiren aşçıyı da unutmamak gerekir.

Bu metne göre aşağıdaki sözcüklerden hangisi terim anlamı değildir?

- A) Kaptan B) Harita
C) Yelken D) Aşçı

2. Dünyayı verelim çocuklara
Hiç değilse bir günlüğüne
Allı pullu bir balon
Gibi verelim oynasınlar
Oynasınlar türküler söyleyerek
Yıldızların arasında
Dünyayı çocuklara verelim
Kocaman bir elma gibi verelim
Sıcacık bir ekmek somunu gibi
Hiç değilse bir günlüğüne doysunlar
Dünyayı çocuklara verelim
Bir günlük de olsa öğrensin
Dünya arkadaşlığı
Çocuklar dünyayı alacak elimizden
Ölümsüz ağaçlar dikecekler

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) "Sıcacık" sözcüğü gerçek anlamlıdır.
B) "Hiç değilse" sözcüğü, cümlede "en azından" anlamında kullanılmıştır.
C) "Yıldız" sözcüğü terim anlamı değildir.
D) "Allı pullu" sözcüğü gerçek anlamlıdır.

3. Aşağıda sözcüklerden hangisi, bir cümlede gerçek bir cümlede mecaz anlama gelecek şekilde kullanılmamıştır?

Sözcük	Cümle
A) Kısmak	Fazla su akmasın diye çeşmeyi kısıtı. Harcamalarımızı kısmamız gerekiyor.
B) Saklamak	Evdeki kasada zümrüt saklar. Ağzından çıkana dikkat et, Allah saklasın.
C) Alev	Bir alev, yangına neden olur. Bir alev parçası, ormanı yok etti.
D) Sopa	Oyunun sopaları kimde? Eğitimde sopa, doğru değildir.

4. Türkiye'nin Matematiksel Konum Özellikleri:
- Güneş ışınları hiçbir zaman dik açıyla düşmez.
 - Karadeniz'e göre Akdeniz daha tuzludur.
 - Dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
 - Doğu ve batı arasında 190 boylam vardır.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde terim anlamı sözcük kullanılmıştır?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) III ve IV

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük gerçek anlamı dışında kullanılmıştır?

- A) Kedici üşümüş olacak ki bana sokuldu.
B) Bizden soğudukları her hâllerinden belliydi.
C) Yağmura yakalanıp ıslanmak istemeyenler acele ediyordu.
D) Programı sunmak için kürsüye yöneldi.

6. 21 Aralık'ta Güneş ışınlarının öğle vakti güney yarım küreye dik olarak geldiği enlem Oğlak Dönencesi olarak adlandırılır. Güney yarım kürede en uzun gündüz, en kısa gece; kuzey yarım kürede ise en uzun gece, en kısa gündüz yaşanır. Bu tarihten sonra güneyde gündüzler kısaltmaya, geceler uzamaya; kuzeyde ise geceler kısaltmaya, gündüzler uzamaya başlar.

Bu metnin terimler sözlüğünü oluşturmak isteyen kişi, aşağıdaki açıklamalardan hangisine sözlükte yer vermez?

- A) Yer yuvarlağı üzerinde herhangi bir noktadan geçen paralel ile Ekvator arasındaki yay parçasının açısız değeri, arz derecesi
- B) 21 Aralık'ta öğleüzeri Güneş ışınlarının dik geldiği, güney yarım kürede Ekvator'a göre açısız uzaklığı 23° 27' olan enlemdeki yerler
- C) Bir ışık kaynağından çıkarak her yöne yayılıp giden ışık demeti, şua
- D) Bütün noktaları merkezden aynı uzaklıkta bulunan bir yüzeyle sınırlı cisim

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "örmek" sözcüğü gerçek anlamı dışında kullanılmıştır?

- A) Duvar örmek ustalık ister.
- B) Balık ağı ören balıkçılara rastladık.
- C) Talihimizi kendimiz örebilir miyiz?
- D) Çocukken saçlarımı annem örerti.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kuşak" sözcüğü terim anlamıyla kullanılmamıştır?

- A) Z Kuşağı nitelemesi günümüzde oldukça yaygın.
- B) Yeni kuşak bilgisayarların özellikleri çok etkileyici.
- C) Ablam evlenirken kuşağı beline ben bağlamıştım.
- D) Sıcaklık kuşaklarının oluşmasında temel etken Dünya'nın şeklidir.

9. Bir ilgi veya benzetme sonucu sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama "mecaz anlam" denir. Mecaz anlamı sözcükler, genellikle somut anlamı sözcüklerin cümle içinde soyut anlamda kullanılmasıyla ortaya çıkar. Örneğin, "Kapalı yol, ne zaman açılır?" cümlesinde "kapalı" sözcüğü beş duyu organıyla algılandığı ve "geçilmez durumda olan" anlamına geldiği için gerçek anlamıdır. "Anadolu'nun kapalı çevresinde yetişmiş bir gençti o." cümlesinde ise "kapalı" sözcüğü, "dış çevreyle ilişki içinde olmayan" anlamında kullanılarak gerçek anlamından tamamen uzaklaştığı için mecaz anlamıdır.

Buna göre, aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük bu kullanıma örnek olabilir?

- A) Sıcaktan kavrulan dünyamızda susuzluk baş gösterdi.
- B) Su buharı gökyüzüne doğru yükselir.
- C) Bebek, bezden yapılmış kundağa sarılmıştı.
- D) Profesyonellik ile amatörlik arasındaki sınırı bilmelisin.

10. Mantarlar, kök ve gövdesi olmayan çok hücreli varlıklardır. Mantarlar, kara ve sularda çok yaygın bir yaşam alanı oluşturur. Kendilerine gerekli gıda maddelerini cansız materyallerden ve basit canlılardan temin ederler.

Bu metindeki terim anlamı sözcüklerden hangisi aşağıdaki cümlede yeniden terim anlamda kullanılmıştır?

- A) Kadın, mantar ayakkabı ile rahat ettiğini söylüyordu.
- B) Ağaç gövdelerini yonttular, günlerce uğraştılar, bir kağıt yaptılar.
- C) Bizim ailenin kökü hakkında geniş bir araştırma yapmak için çok çabaladım.
- D) İnsanlar, öğlen voltasını atmak için hücrelerinden dışarı çıkıyordu.

SÖZCÜKTE ANLAM

Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam

1. Gerçek anlam; sözcüğün tek başınayken sahip olduğu, herkes tarafından bilinen anlamıdır. Mecaz anlam ise sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde yapılan açıklama yanlıştır?

- A) “Bir an önce eve gidip aldığım kitapları okumak için çıldırıyordum.” cümlesindeki “çıldırmak” sözcüğünün akla gelen ilk anlamı, “delirmek, aklını oynatmak” şeklindedir. Cümlede ise “ısrarlı bir biçimde istemek, büyük arzu göstermek” anlamıyla kullanılmıştır. Bu anlam, sözcüğün ilk anlamından tamamen uzak olduğu için mecaz anlamıdır.
- B) “Sosyal medya; kültür dağarcığı bomboş olan gençlere, ucuz şöhret peşinde koşmayı öğretiyor.” cümlesinde “ucuz” sözcüğünün akla gelen ilk anlamı, “fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı” şeklindedir. Cümlede ise “az emekle elde edilen” anlamıyla kullanılmıştır. Bu anlam, sözcüğün ilk anlamından tamamen uzak olduğu için mecaz anlamıdır.
- C) “Kardeşini bir anda yanında göremeyince tutuşmuş, etrafa bakmaya başlamıştı.” cümlesinde “tutuşmak” sözcüğünün akla gelen ilk anlamı, “birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak” şeklindedir. Cümlede ise “telaşlanmak” anlamıyla kullanılmıştır. Bu anlam, sözcüğün ilk anlamından tamamen uzak olduğu için mecaz anlamıdır.
- D) “Arkadaşlarıyla kahve köşelerinde saatlerce sohbete dalıyor, işlerini unutuyordu.” cümlesindeki “köşe” sözcüğünün akla gelen ilk anlamı, “birbirini kesen iki çizginin, iki düzlemin oluşturduğu açı” şeklindedir. Cümlede ise “iki duvarın birleştiği girintili veya çıkıntılı yer” anlamıyla kullanılmıştır. Bu anlam, sözcüğün ilk anlamından tamamen uzak olduğu için mecaz anlamıdır.

2. Sabaha karşı kar fırtınası hafifledi. Her yer tepeleme kardı. Gölde yürüyerek karşı kıyıya geçen rengârenk montlu insanlar görülüyordu. Yürüyüş, kayak yapanlar vardı. Yemyeşil ağaçlarla çevrelenen mavi göl, şimdi bembeyaz bir buz külesiydi.

- Metindeki “hafiflemek” sözcüğünün ilk anlamı, “herhangi bir sebeple eski ağırlığı azalmak” şeklindedir. Sözcük, metinde “etkisi, gücü azalmak” anlamında kullanıldığından mecaz anlamıdır.
- Metindeki “tepeleme” sözcüğünün ilk anlamı, “tepe biçimi verecek veya kenarlarından taşacak kadar” şeklindedir. Sözcük, metinde bu anlamıyla kullanıldığından gerçek anlamıdır.
- Metindeki “kıyı” sözcüğünün ilk anlamı, “kara ile suyun birleştiği yer” şeklindedir. Sözcük, metinde “ıssız, تنها yer” anlamında kullanıldığından mecaz anlamıdır.
- Metindeki “kütle” sözcüğünün ilk anlamı, “katı maddelerin büyük parçası” şeklindedir. Sözcük, metinde bu anlamıyla kullanıldığından gerçek anlamıdır.

Buna göre aşağıdaki hangi sözcükle ilgili verilen açıklama yanlıştır?

A) hafiflemek

B) tepeleme

C) kıyı

D) kütle

3. Sözcüklerin mecaz anlamları sözlükte (mec.) ifadesi ile belirtilir. Aşağıda “kuru” sözcüğünün TDK “Güncel Türkçe Sözlük”teki anlamları verilmiştir:

×
Sözlük seç
Q

çğıöşüâıo

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK

Kuru

1. **sıfat** Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı:
“Yanakları kuruydu fakat gözleri tamamıyla siyah yaştı.” - **Halide Edip Adıvar**
2. **sıfat** Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan (yer):
Kuru çöl. Kuru tepeler.
3. **sıfat** Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı:
“Evlerin önlerine kuru meşe dallarıyla örtülü çardaklar yapmışlar.” - **Refik Halit Karay**
4. **sıfat** Canlılığını yitirmiş (bitki):
“Çiçek açmaz kuru bir ağaç, ötmeyi unutmuş bir kuş mu oldum?” - **Halide Edip Adıvar**
5. **sıfat** Salgısı olmayan:
Kuru öksürük. Kuru egzama.
6. **sıfat** Döşenmemiş, çıplak:
“Salih Reis, dört kuru duvardan ibaret fukara kapısından gördüğü mavi denize baka baka ölmek istiyordu.” - **Halikarnas Balıkcısı**
7. **sıfat** Katıksız, yanında başka şey olmayan (yiyecek):
Kuru çayla karın doyar mı?
8. **sıfat, mecaz** Etkisi ve sonucu olmayan:
“Şahsına topluluğun isteğini emanet edenler boş bir riya, kuru bir şeref olsun diye laf etmediler.” - **Ruşen Eşref Üneydin**
9. **sıfat, mecaz** ► sıska.
10. **sıfat, mecaz** Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze:
Kuru, zevksiz bir hayat.
11. **sıfat, mecaz** Akıcı olmayan, duygudan yoksun:
Kuru bir anlatım.
12. **isim** ► kuru fasulye.

Buna göre,

- I. Kuru öksürük için aldığım bu bitkisel ilaç, gerçekten çok işe yaradı. (Mecaz anlam)
- II. Az sonra uzun boylu, kuru, 50 - 55 yaşlarında bir adam geldi kahveye. (Mecaz anlam)
- III. Yamaçlarında keçiler otlayan kuru, yalçın dağlar arasından geçerek ulaştık köye. (Gerçek anlam)
- IV. Yıllardır bu şehirde kuru, zevksiz bir hayat sürüyordu yaşlı adam. (Gerçek anlam)
- V. Balkondaki kuru çamaşırları topladım, katlayarak dolaplara yerleştirdim. (Gerçek anlam)
- VI. Kuru bir anlatımla yazdığı denemeleri, okuyucu tarafından ilgi görmedi. (Mecaz anlam)

cümlelerinin hangilerinde “kuru” sözcüğünün anlam özelliği yay ayrıç içinde yanlış verilmiştir?

- A) I ve IV B) II ve III C) II ve IV D) III ve V

SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

1. (I) Görsel okuryazarlık ifadesi, çağdaş olmakla birlikte bu ifadenin düşünce olarak yeni olduğunu söylemek güçtür. (II) İmgeleri kullanmakla ilgili tartışmalar çok eski tarihlere dayanmaktadır, zira Eski Çağ filozoflarından bazıları, iletişim için çeşitli imgeleri yeğlemiştir. (III) Aristo; anatomik resimleri kullanmış, Sokrates ve Platon geometri öğretmek için şekillerden yararlanmışlardır. (IV) 1950'lerden bu yana tartışılan bu konu, 21. yy. insanının etrafını kuşatan anlama ve anlatma çabasının bir sonucu olarak her geçen gün önem kazanmaktadır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde “gayret” sözcüğünün eş anlamlısı kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt (karşıt) anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- A) Dünyamızı nasıl insansız düşünemezsek insanı da kitapsız düşünemeyiz.
B) Kitapların arasına serpiştirilen notlar, altları çizilen satırlar ya da unutulmuş kuru bir çiçek, kitapların biraz da “biz” olduğunu göstermez mi?
C) Gençlerin yeni, yaşlıların da daha çok eski kitaplara düşkünlükleri; belki de birincilerin umudu, ikincilerin de hatıraları çağrıştırmalarından ileri geliyor.
D) Kitaplarla dostluğu erken yaşlarda kuralım ki biz büyüdükçe ve yaşlandıkça bu dostluk pekişsin.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükler için “Birinin eş anlamlısı, diğerinin karşıt anlamlısı vardır.” denebilir?

- A) Uzun süren konser herkesi yorgun düşürdü.
B) Tabağındaki yemek az gelince somurttu.
C) Küçük paketi masanın üzerine bıraktı.
D) Radyodan güzel bir türkü yayılıyordu.

4.

Bu kartlardaki bilgilere göre “doğru” kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Eğri otur, doğru konuş.
B) Olaylara doğru açıdan bakmalısın.
C) İki noktadan yalnız bir doğru geçebilir.
D) Sabaha doğru yağmur başladı.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili ifadenin eş anlamlısı yanlış verilmiştir?

- A) Bir yılın değerini sınavını veremeyen öğrenciye (kıymet) sorun.
B) Bir günün değerini altı çocuğunu doymak zorunda olan bir ameleye sorun. (geçindirmek)
C) Bir saniyenin değerini kazadan kıl payı kurtulmuş bir kişiye sorun. (çabucak)
D) Bir saatin değerini sevgiliyle buluşmayı bekleyen âşığa sorun. (kavuşmak)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca ilişkili sözcükler genelden özele doğru sıralanmıştır?

- A) Düğün salonundaki kısık sesler gelin ile damat gecikince bağırmaya ve gürültüye dönüştü.
- B) Yetersiz beslenmeden dolayı zavallı ihtiyarın bedeni siskalaşmış; eli, kolu tutmaz olmuştu.
- C) Her canlı gibi hayvanların özellikle de aramızda yaşayan kedilerin yaşam hakkına saygı duyulmalı.
- D) Deneme ve makaleleri aylık bir dergide yayımlanınca kendinde roman yazma cesareti buldu.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eş anlamlısı olan birden fazla sözcük kullanılmamıştır?

- A) Mustafa Kemal bir fert değil, bir örnektir.
- B) Atatürk, bir model olarak karşımızda durmaktadır.
- C) Başöğretmen, eğitimin düzene konmasını istiyordu.
- D) Atatürk'ün ekibi yeterli kadrodan oluşuyordu.

8. (I) Akvaryumun üzerindeki saat on ikiyi geçiyordu. (II) Ceplerimdeki eşyaları tek tek masaya koyarken onları gün boyu her an biri görmek isteyecekmiş gibi niçin taşıdığımı aklımdan geçirdim. (III) Kavanozun suyu kirlenmiş, içindeki çiçekler solmuştu. (IV) Kuru bir yaprağın üzerine konan kelebeğin kanatları, kaygılarını kovar gibi titriyordu.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük somut anlamlı değildir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

9. Atasözlerinde pek çok zıt anlamlı kelime aynı anda yer alabilir. Bu anlamda atasözleri, öğrencilere kelimeleri zıt anlamları ile öğretmek için bulunmaz fırsatlar sunar.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisinde zıt anlamlı kelimeler yoktur?

- A) Bal bal demekle ağız tatlanmaz.
- B) Bin dost az, bir düşman çok.
- C) Her yokuşun bir inişi vardır.
- D) Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.

10. Öğretmenimiz bize “Batı derse doğrudur, demek yanlıştır.” derdi hep.

Bu cümle ile ilgili,

- I. Karşıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır.
- II. Eş anlamlısı olan sözcüğe yer verilmiştir.
- III. Altı çizili sözcük eş seslidir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

11. Günümüzde enerji; kömür, doğal gaz ve petrol gibi fosil yakıtlardan ve su, rüzgâr, güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından elde ediliyor.

Bu cümlede numaralanmış sözcüklerden hangisi soyut anlamlıdır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

1. (I) Millî Kütüphanede son yıllarda ağırlıklı olarak gazete, dergi ve kitapları baz alarak 20 milyon sayfayı taradık, yani dijitalleştirdik ki özellikle telif süresi dolmuş kitaplarımızı öncelikli tarıyoruz ve onları Millî Kütüphane web sayfası üzerindeki dijital kütüphaneden halkın kullanımına sunuyoruz. (II) Ulusal gazetelerimizin 2023 yılı sonuna kadar ki tüm sayılarını dijitalleştirdik. (III) Yerel gazetelerimizi de en eski sayılarından başlamak üzere dijitalleştirmeye devam ediyoruz. (IV) Yakın zamanda Millî Kütüphanemizin her çeşitteki tüm dijital ya da dijitalleştirilmiş bilgi kaynaklarını Ankara dışından da çevrim içi ulaşılabilir hâle getireceğiz. (V) Vatandaşlarımız dijital kaynaklara erişim noktasında Millî Kütüphaneye gelmek zorunda kalmayacaklar.

Bu metinde numaralanmış cümlelerle ilgili,

- I. cümlede “ulus” sözcüğünün eş anlamlısı kullanılmıştır.
- II. cümlede “millî” sözcüğünün eş anlamlısı kullanılmıştır.
- III. cümlede “yeni” sözcüğünün zıt anlamlısı kullanılmıştır.
- IV. cümlede “uzak” sözcüğünün zıt anlamlısı kullanılmıştır.
- V. cümlede “yurttaş” sözcüğünün eş anlamlısı kullanılmıştır.

yargılarından kaç tanesine ulaşılabilir?

A) 2

B) 3

C) 4

D) 5

2. Duyu organlarının en az biriyle algılanabilen varlıkları karşılayan sözcükler, somut anlamlı sözcüklerdir. Somut anlamlı bazı sözcükler, cümlede mecaz anlam kazandıklarında soyut anlamlı olarak kullanılabilir. Bu duruma “soyutlaştırma” adı verilir. Örneğin, “Doğum gününü unuttuğum için yine taş atmaya başlamıştı.” cümlesindeki “taş” sözcüğü aslında duyu organları ile algılanabildiği için somut anlamlı bir sözcüktür. Ancak cümlede “üstü kapalı bir biçimde söylenen iğneleyici söz” anlamında kullanıldığından soyut anlam kazanmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) “Ünlü sanatçı övgü yağmuruna tutulmaktan memnundu.” cümlesindeki “yağmur” sözcüğü, somut anlamlıdır. Ancak cümlede “çokluk, bolluk” anlamında kullanıldığı için soyutlaştırma yapılmıştır.
- B) “Okullar başlayınca yine masraf kapıları açıldı.” cümlesindeki “kapı” sözcüğü, somut anlamlıdır. Ancak cümlede “gidere yol açan gereksinim” anlamında kullanıldığı için soyutlaştırma yapılmıştır.
- C) “Bu kadar zor bir işi yapmak yürek ister.” cümlesindeki “yürek” sözcüğü, somut anlamlıdır. Ancak cümlede “herhangi bir şeyden çekinmeme, korkmama” anlamında kullanıldığı için soyutlaştırma yapılmıştır.
- D) “Zihninin gücünü kullanarak bu soruları da çözeceğine inanıyorum.” cümlesindeki “güç” sözcüğü, somut anlamlıdır. Ancak cümlede “bir cihazın, bir mekanizmanın iş yapabilme niteliği” anlamında kullanıldığı için soyutlaştırma yapılmıştır.